

Hiánypótló és olvasmányos a Cs. Szabó László esszéit összegyűjtő, Hazajáró lélek című kötet

Vándordíák a nagyvilágban

Sárdi Krisztina

Az erdélyi családból származó Cs. Szabó László a Nyugatra szakadt magyarság kulturális életének egyik, ha nem a legmeghatározóbb alakja, előtte itthon a Nyugat második, esszéíró nemzedéke, a „hétfőiek” legkülönlegesebb hangú szerzője, a Magyar Rádió irodalmi osztályának vezetője volt, 1951-es londoni letelepedése után pedig dolgozott a BBC híres magyar adásában is. Nem véletlen, hogy 1936-ban Baumgarten-díjat, a rendszerváltás után posztumusz Kossuth-díjat kapott. Ráadásul elképesztően termékeny írónak is számított, szinte évente jelentek meg útirajzai és -naplói, tanulmánykötetei, műfordításai, elbeszélései, az általa válogatott és szerkesztett, magyar vagy világirodalmi versantológiái (például Három költő címmel az angol romantikusok: Byron, Shelley és Keats legszebb költeményeit gyűjtötte egybe 1942-ben). De 1984-ben bekövetkezett halála után is folyamatosan adták ki az összegyűjtött esszéit, levelezését, amelyek némelyikét még maga válogatta, szerkesztette. Mint az 1985-ben megjelent Örököket, amely – bátran állíthatjuk – életművének esszenciája: előszavában jegyzi meg, hogy főleg 1951 és 1984 között, de tulajdonképpen egész munkássága során „akaratlanul folyton egy európai magyar művelődéstörténetet írtam Nagy Károly

császár halálától Illyés Gyula haláláig”. Hogy ez a gondolata mennyire igaz, és milyen is valójában az az európai magyar művelődéstörténet, azt az 1956 után Bécsben, Londonban, végül Párizsban megjelenő hetilapban, az Irodalmi Ujságban közölt esszéi szemléltetik a legjobban, amelyek mostanáig csak elvétve, egy-egy gyűjteményes kötetben voltak olvashatók. Az idei Könyvhétre azonban a Magyar Művészeti Akadémia kiadója Szakolczay Lajos szerkesztésében közreadta belőlük a legérdekesebbeket filológiai pontosságú forrásjegyzék kíséretében.

A Hazajáró lélek – Válogatás az Irodalmi Ujságban megjelent írásokból című kötet tehát ebből a szempontból hiánypótló, ám ugyanennyire kordokumentum, illetve emlékezőkönyv is. A Cs. Szabó Lászlót személyesen is ismerő Szakolczay Lajos utószava segít jobban megérteni magát a szerzőt, életkörülményeit, olvasmányosan mesélve arról, hogy az – amint a könyvben is közölt interjúban olvasható – erdélyi peregrinus, vagyis vándordíákhoz hasonlító író milyen ember volt. Másrészről Szakolczay tanulmánya a kötet rendszerezésének, válogatásának elveit is vázolja, így rajzolódik ki talán a legjobban az európai magyar irodalomtörténeti ív. A költő háza című részben 1968–1975 között született, világirodalmi tema-

tikájú esszéket találunk többek közt Horatiusról, Shakespeare-ről, Charlotte Brontë-ről, Goetheről, Hannah Arendtről: Cs. Szabó egyetemi szintű elemzéseket ír, ám mégsem száraz, tankönyv jellegű szövegekre gondoljunk: az író legnagyobb érdeme, esszéi különlegessége, hogy át- meg átszövi őket személyes élményeivel, utazásai tapasztalatával, történelmi anekdotákkal. Megtudjuk, milyen volt a Shakespeare-kori London, vagy hogyan nézett ki Horatius emlékháza a hatvanas években. Persze az emigráns írói létről és közösségről is rengeteget mesél. Kedves szerzőit ugyanakkor összekapcsolja a magyar irodalom nagyjaival, Horatiusnál Arany kerül elő, Shakespeare-nél Csokonai, Robert Burns-nél a skót népdal kapcsán Balassi Bálintot hozza fel, de ismét előkerül Arany János is. Fejtő Ferenc egy 1959-es írása kapcsán, amely Simone de Beauvoir akkori-ban megjelent önéletrajzának Hevesi Andrásról szóló részével foglalko-

zik, felidézi saját párizsi élménye. A francia fővároshoz minduntalan visszatért Cs. Szabó (ahogy Londonhoz is persze), például a Magyar századok fejezetben, amely a hazai irodalomtörténet nagyjait mutatja le Jósika Miklóstól Petőfi Sándor át Tóth Árpádig. Cs. Szabó esszéinek célja, típusa írásról írásra, szor íráson belül is változik, van minden, rádiós előadásoktól kezdve könyvismertetőkön és beszélgetéseken át visszaemlékezésekig, művelődéstörténeti áttekintésekig, sorra elemzett versekig, drámák. De több komoly tanulmányban foglalkozik Szendrey Júliával és negatív megítélésével. Szövegei óriási műveltségről, hatalmas tudásanyag tesznek tanúbizonyságot, azonban meglepően könnyen követhetők.

Cs. Szabó valahogy már első mondatával magával ránt, esszé sodró lendületűek, magas szintű prózát ír, mégis egészen lírai – szor szabályosan rímel a szöveg. Emlé-ny olvasni.

Kettős könyvbemutató

Július 23-án 14 órától két Cs. Szabó Lászlóról szóló kötet bemutatóját rendezte meg az MMA a Pesti Vigadóban. Egyrészt a tavaly októberi, A tág haza című emlékülés szerkesztett tanulmányaiból készült, azonos című kiadványt, másrészt a Hazajáró lélek című kötetet ismerteti Kucsera Tamás Gergely, az MMA főtitkára, Nagy Borbála Réka, az MMA Kiadó szerkesztője, Falusi Márton költő és Szakolczay Lajos irodalomtörténész.